

**Model wsparcia
psychologiczno-
pedagogicznego
dla uczniów
i nauczycieli**

**Anna
Fidelus**



**Model wsparcia
psychologiczno-pedagogicznego
dla uczniów i nauczycieli**

Anna Fidelus



Warszawa 2022

© Copyright: Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, 2022

Recenzent:
dr hab. Joanna Majchrzyk-Mikuła, prof. UJK

Opracowanie redakcyjne:
Wydawnictwo Naukowe UKSW

Skład i łamanie:
Piotr Górski

Monografia powstała w ramach
„Programu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i nauczycieli”
finansowanego ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki
na podstawie Umowy nr MEiN/2021/DPI/76 z dnia 1.06.2021 r.

ISBN 978-83-8281-288-6



Spis treści

Wprowadzenie	4
Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli	11
Wsparcie dla uczniów	20
Zasady w procesie wsparcia uczniów	22
Znaczenie współpracy szkoły ze środowiskiem lokalnym w kontekście wsparcia uczniów	25
Kluczowa rola partnerstwa między szkołą a środowiskiem lokalnym we wspieraniu uczniów	26
Wsparcie dla nauczycieli	28
Wsparcie dla dyrektorów szkół	30
Wsparcie rodziców jako kluczowego czynnika w sukcesie uczniów	32
Działania w modelu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w szkole	35
Cechy środowiska przyjaznego uczniom	37
Podejścia i strategie, które można zastosować w procesie wsparcia uczniów	41
Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym	43
Sieci wsparcia uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół ...	45
Sieci wsparcia w środowisku lokalnym	48
Zakończenie	51

Wprowadzenie

Nauczyciele odgrywają kluczową rolę we wspieraniu dzieci i młodzieży w rozmaitych trudnych sytuacjach, co uwidoczniło się szczególnie w czasach pandemii. Dotyczy to zwłaszcza nauczycieli spędzających z daną klasą więcej czasu (wychowawcy i/lub nauczyciele zajęć edukacyjnych realizowanych w większym wymiarze godzin). Wpływają oni na zachowania uczniów, rozpoczynając od strategii przestrzegania procedur i reguł obowiązujących w szkole, poprzez radzenie sobie z własną emocjonalnością, aż po skuteczne działania zmniejszające ryzyko różnych trudnych zachowań u uczniów.

Nauczyciele, którzy spotykają się z uczniami codziennie, mogą jako pierwsi zauważyć, że w życiu ucznia pojawiły się jakieś problemy. Nauczyciele wykazujący się zrozumieniem, akceptacją i empatią mogą stać się kołem ratunkowym dla dziecka, które bardzo potrzebuje pomocy, jednocześnie budując „koalicję dobrych dorosłych” wokół dziecka. W porozumieniu z rodzicami, pedagogiem i psychologiem szkolnym mogą podjąć działania wspierające, pracować nad odbudowaniem relacji w grupie

Wprowadzenie

poprzez poruszanie tematów nurtujących dzieci i młodzież, mogą reagować na niepokoje i obawy uczniów. To nauczyciele mogą być dla potrzebujących pomocy uczniów słuchaczami, stwarzać im bezpieczną przestrzeń do wyrażania opinii i dzielenia się obserwacjami bez obawy przed krytyką czy oceną.

Uzyskane wyniki badań prowadzonych w ramach „Programu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i nauczycieli w pandemii”¹ potwierdzają, że nauczyciele rzeczywiście chcą angażować się w życie swoich uczniów. Widzą ich problemy, dostrzegają oznaki przemocy, próby samookaleczeń. Starają się ich wspierać, rozmawiać, nawiązują kontakt ze specjalistami lub wskazują miejsca, w których można uzyskać pomoc. Niestety, czasami nauczyciele stają w obliczu śmierci w następstwie samobójstw uczniów – co dla nich jest niezwykle bolesnym doświadczeniem.

Pomimo tak znaczącej roli we wspieraniu uczniów, jaką nauczyciele mogliby odgrywać, nawet najlepsze chęci i otwartość w udzielaniu pomocy nie wystarczą. Wynika to z kilku powodów:

▶ w szkole panuje przeświadczenie, że to pedagog i psycholog szkolny powinni pomagać uczniom w rozwiązywaniu problemów wychowawczych, a nie nauczyciel przedmiotu. Takie przekonanie jest błędne. To nauczyciele przedmiotów spędzają najwięcej czasu z uczniami i to oni mogliby

1 Program realizowany od 28 maja 2021 roku do grudnia 2022 roku, finansowany ze środków MEiN.

Wprowadzenie

skutecznie – choćby własnym przykładem – wesprzeć ich w zmaganiach z trudnościami;

▶ nauczycielom niekiedy brakuje wiedzy, jak skutecznie wspierać uczniów – można temu przeciwdziałać poprzez odpowiednie szkolenia, a także modyfikację programu kształcenia akademickiego;

▶ komunikacja w relacjach nauczyciel–uczeń pozostawia wiele do życzenia, dlatego w procesie awansu zawodowego należy zwracać szczególną uwagę na doskonalenie umiejętności w zakresie komunikacji;

▶ sytuacje, z którymi spotykają się nauczyciele w swojej pracy, bardzo często odbiegają od ustandaryzowanych przykładów omawianych w procesie kształcenia zawodowego, dlatego tak ważne są dodatkowe szkolenia uzupełniające wiedzę i umiejętności niezbędne w codziennej pracy z uczniem;

▶ brak czasu na pracę wychowawczą i budowanie relacji z uczniami – relacje same w sobie są już dużym źródłem wsparcia, zaspokajają wiele potrzeb, m.in. bezpieczeństwa, kontaktu, bliskości, przynależności, szacunku, bycia słyszany i widzianym itp. Zaspokojone potrzeby niwelują trudne zachowania uczniów, zwiększają efektywność uczenia się i ułatwiają nauczycielom pracę edukacyjną;

▶ również nauczyciele potrzebują wsparcia, ponieważ sami przeżywają wiele niepokojów i frustracji, doświadczają braku wydajnej współpracy z ludźmi. Aby efektywnie mogli wesprzeć swoich uczniów, sami potrzebują wsparcia. Nakładanie na nich

Wprowadzenie

tylko kolejnych obowiązków, zwłaszcza gdy nie zawsze są pewni swoich działań, może wzmacniać ich frustrację, ponieważ nie będą potrafili poradzić sobie z oczekiwaniami rodziców i trudnymi zachowaniami uczniów. Nauczyciel pełen niepokoju i frustracji nie jest w stanie prawidłowo wypełniać swojej misji nie tylko edukacyjnej, ale przede wszystkim wychowawczej i profilaktycznej, a także być źródłem należytego wsparcia.

Prowadzone w ramach Programu badania pozwolily na wypracowanie „Modelu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli”. Przedstawionej propozycji nie należy traktować jako ostatecznej. Istnieje potrzeba systematycznych analiz i weryfikacji przyjętych założeń i rozwiązań. Ważne, żeby poddawać je krytycznej ocenie opartej na indywidualnych doświadczeniach i konkretnych sytuacjach.

Wielu specjalistów i badaczy publikuje prace na temat wsparcia uczniów w kontekście edukacji. Są to psycholodzy edukacji, którzy badają i analizują psychologiczne i emocjonalne aspekty rozwoju uczniów, identyfikując czynniki wpływające na ich samopoczucie i wyniki edukacyjne. Oferują wsparcie w zakresie diagnozy trudności uczniów, doradztwa psychologicznego i terapii. Kolejna znacząca grupa podejmująca kwestie uczniów to pedagodzy specjaliści, specjalizujący się w pracy z uczniami o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Są odpowiedzialni za diagnozowanie i tworzenie planów wsparcia dla uczniów z niepełnosprawnością, trudnościami w nauce lub innymi wyzwaniami edukacyjnymi.

Wprowadzenie

W kontekście sukcesów edukacyjnych uczniów najczęściej do przekazania mają nauczyciele wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej oraz nauczyciele przedmiotowi. Odgrywają oni kluczową rolę w codziennej pracy z uczniami i są odpowiedzialni za dostarczanie wsparcia edukacyjnego. Współpracują z uczniami, identyfikują ich indywidualne potrzeby i dostosowują metody nauczania, aby zapewnić im odpowiedni rodzaj pomocy.

Grupę specjalistów interesujących się kondycją uczniów stanowią także doradcy szkolni – są specjalistami ds. rozwoju społeczno-emocjonalnego i edukacyjnego uczniów. Oferują indywidualne poradnictwo, prowadzą grupy wsparcia, wspomagają uczniów w radzeniu sobie z trudnościami emocjonalnymi i w podejmowaniu decyzji dotyczących kariery.

Wymieniając osoby, które w centrum swoich zainteresowań badawczych sytuują uczniów i środowisko szkolne, nie można pominąć badaczy edukacji, prowadzących badania naukowe w zakresie różnych aspektów wsparcia uczniów, takich jak skuteczność programów wsparcia, czynniki wpływające na sukces uczniów, metody nauczania i strategie interwencji. Ich prace przyczyniają się do rozwoju wiedzy na temat najlepszych praktyk wsparcia uczniów.

Sytuacja rodzinna i szkolna uczniów pozostaje w centrum zainteresowań również pracowników socjalnych. Pracownicy socjalni wspierają pracowników szkoły w kwestiach socjalnych i rodzinnych uczniów. Pomagają w identyfikacji

Wprowadzenie

i rozwiązaniu problemów społecznych, zapewniają wsparcie rodzinom uczniów oraz koordynują zasoby społeczne i wsparcie zewnętrzne.

Wszystkie te grupy zawodowe współpracują ze sobą i wspierają się wzajemnie, aby zapewnić kompleksową pomoc uczniom i przyczynić się do ich sukcesu edukacyjnego i rozwoju.

Istnieje wiele obszarów badań dotyczących uczniów w kontekście edukacji. Oto kilka z nich:

1. Efektywność nauczania i uczenia się: badania koncentrujące się na metodach nauczania, strategiach uczenia się i czynnikach wpływających na efektywność procesu edukacyjnego. Analizuje się różne metody nauczania, takie jak nauczanie zorientowane na problemy, kształcenie oparte na projektach, metody aktywne czy zastosowanie nowych technologii w edukacji.

2. Rozwój społeczny i emocjonalny: badania skupiające się na rozwoju społecznym i emocjonalnym uczniów. Dotyczą relacji między uczniami, radzenia sobie z konfliktami, rozwoju umiejętności komunikacyjnych, budowania empatii, zarządzania emocjami i rozwoju tożsamości uczniów.

3. Motywacja i zaangażowanie uczniów: badania dotyczące czynników wpływających na motywację uczniów, jak np. cele edukacyjne, oczekiwania, zainteresowania, samoocena, poczucie przynależności do grupy oraz znaczenie autonomii i samoregulacji w procesie uczenia się.

4. Indywidualne różnice i trudności w nauce: badania związane z indywidualnymi różnicami w umiejętnościach, stylach

Wprowadzenie

uczenia się i trudnościach uczniów. Obejmują diagnozowanie i rozpoznawanie specjalnych potrzeb edukacyjnych, trudności w uczeniu się czy specyficznych zaburzeń, takich jak dysleksja czy ADHD.

5. Inkluzja edukacyjna: badania dotyczące integracji uczniów z różnymi potrzebami edukacyjnymi w ogólnym środowisku szkolnym. Analizowanie efektywności programów i strategii inkluzji, społecznej integracji uczniów z niepełnosprawnościami oraz tworzenia przyjaznego i dostępnego środowiska dla wszystkich uczniów.

6. Edukacja międzykulturowa: badania związane z edukacją i integracją uczniów o różnym tle kulturowym, językowym i etnicznym. Badanie wpływu wielokulturowości, tolerancji, dialogu międzykulturowego i edukacji antydyskryminacyjnej na rozwój uczniów i tworzenie harmonijnych społeczności szkolnych.

7. Zdrowie i dobrostan uczniów: badania skupiające się na zdrowiu psychicznym i fizycznym uczniów, profilaktyce zdrowotnej, promowaniu zdrowego stylu życia, zapobieganiu używaniu substancji szkodliwych oraz rozwiązywaniu problemów.

Model wsparcia psychologiczno- -pedagogicznego uczniów i nauczycieli

Model to układ założeń przyjmowanych w nauce w celu ułatwienia rozwiązania danego problemu badawczego. Jest to hipotetyczna konstrukcja myślowa, będąca uproszczonym obrazem badanego fragmentu rzeczywistości, w którym pomija się elementy nieistotne dla danego celu. Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli jest więc odpowiednio uproszczoną propozycją działań podejmowanych w środowisku szkoły, których celem jest szeroko pojęte wsparcie uczniów i nauczycieli. Chodzi o wskazanie działań, które w przypadku uczniów wspierają ich potencjał rozwojowy, w przypadku nauczycieli – potencjał zawodowy, a obydwu grupom pozwalają na pełen rozwój dobrostanu psychicznego i społecznego oraz pełną realizację potencjału człowieka.

Podstawą przygotowanego modelu były wyniki badań prowadzonych w ramach realizowanego Programu², które objęły

2 Program realizowany od 28 maja 2021 roku do grudnia 2022 roku, finansowany ze środków MEiN.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

grupę uczniów, nauczycieli i rodziców. Istotny punkt odniesienia stanowiły przepisy prawa oświatowego, m.in.: Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 roku w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach; Ustawa z dnia 7 września 1991 roku o systemie oświaty; Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 roku Prawo oświatowe. Równie ważne w opracowaniu modelu były podstawy teoretyczne, do których głównie należą koncepcje i stanowiska z dziedziny nauk o wychowaniu, mieszczące się w nurcie „epistemologicznej niepewności”, opartym na tworzeniu pedagogiki otwartej, bez granic, bez kompleksów – pedagogiki świadomej swojej interdyscyplinarności i wewnętrznego zróżnicowania. Główne inspiracje z obszaru psychologii mają podstawę w psychologii rozwojowej, edukacyjnej i społecznej. Szczególnie inspirujące stały się teorie ponawiające założenie, że ludzka wiedza nie jest izomorficznym odbiciem ontologicznej rzeczywistości lub uniwersalnej prawdy, lecz konstrukcją zbudowaną z procesów społecznych i poznawczych, jak również dzięki zawartym w niej relacjom ze światem i innymi ludźmi w określonym kontekście. Natomiast jeśli chodzi o socjologię, inspirujące okazały się podejścia odnoszące się do funkcjonowania człowieka w dziedzinie stosunków społecznych i kulturowych.

Prezentowany model jest kompleksowym podejściem mającym na celu zapewnienie wsparcia uczniom w zakresie

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

ich rozwoju emocjonalnego, społecznego i poznawczego. Taki model koncentruje się na integrowaniu działań psychologicznych i pedagogicznych w ramach środowiska szkolnego, aby zapewnić uczniom odpowiednie warunki do osiągnięcia sukcesu edukacyjnego i osobistego. W proponowanym modelu dominuje podejście subiektywne – rozumienie w interpretacji kierunku filozoficznego zakładającego, że przedmiot poznania istnieje niezależnie od umysłu poznającego, oraz społeczne – uwzględniające okoliczności społeczne. Sytuacje społeczne, w tym rozwiązania w obszarze szkoły, przepisów prawa oświatowego, specyfiki środowiska rodzinnego, lokalnego, stanowią kluczowy czynnik mający wpływ na sukces ucznia i nauczyciela.

Postulowany model zakłada, że uczniowie różnią się w swoich potrzebach edukacyjnych i wymagają różnych poziomów wsparcia. Opiera się on na trzech głównych poziomach wsparcia: ogólnym (dla wszystkich uczniów), wybiórczym (dla grup uczniów o większych potrzebach) i intensywnym (dla uczniów z największymi trudnościami). Model ten obejmuje identyfikację i interwencję we wczesnych fazach trudności, monitorowanie postępów uczniów oraz dostosowywanie wsparcia w zależności od ich potrzeb.

Model ten zakłada też wsparcie nauczyciela – koncentruje się na dostarczaniu skutecznej edukacji. Obejmuje szkolenia, mentoring, konsultacje i współpracę między nauczycielami.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

Model ten ma na celu zwiększenie kompetencji nauczycieli w identyfikacji potrzeb uczniów, tworzeniu spersonalizowanych planów nauczania i dostosowaniu metodyk dydaktycznych do różnych stylów uczenia się. Skupia się na zapewnieniu uczniom wsparcia w rozwoju społecznym i emocjonalnym. Obejmuje programy nauczania umiejętności społecznych, tworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska szkolnego, udzielanie indywidualnego doradztwa uczniom, organizację grup wsparcia oraz współpracę z rodzinami i specjalistami ds. zdrowia psychicznego.

Model zakłada również zapewnienie spersonalizowanego wsparcia uczniom z niepełnosprawnościami lub specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Obejmuje diagnozowanie tych potrzeb i tworzenie spersonalizowanych programów na podstawie indywidualnych potencjałów poszczególnych uczniów.

Model to struktura wsparcia, która zapewnia uczniom różnych poziomów edukacyjnych wsparcie w zależności od ich indywidualnych potrzeb. Zakłada on, że niektórzy uczniowie będą potrzebować dodatkowej pomocy, aby osiągnąć sukces edukacyjny, podczas gdy inni będą potrzebowali jedynie ogólnego wsparcia. Ma na celu zapobieganie problemom i interwencję we wczesnych fazach trudności, a także dostosowanie wsparcia do potrzeb uczniów.

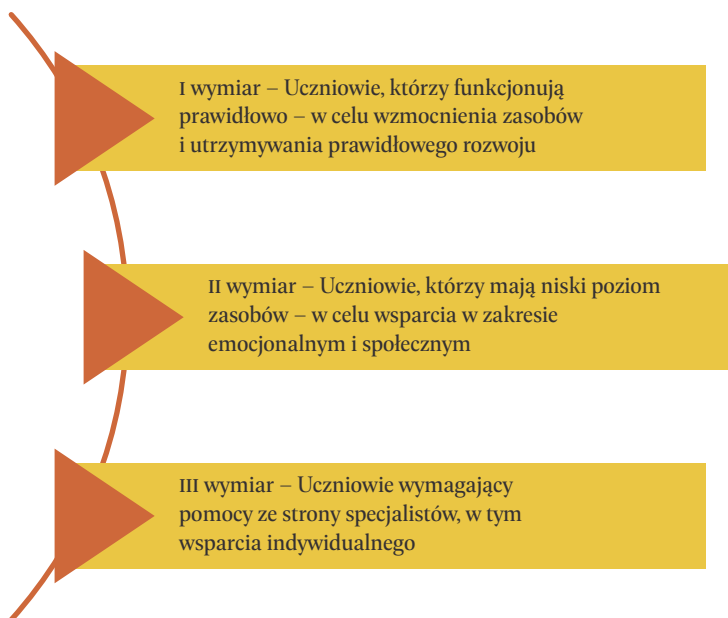
Model składa się z trzech głównych poziomów wsparcia uczniów:

1. **Poziom/wymiar ogólny:** obejmuje on ogólne wsparcie, dostępne dla wszystkich uczniów w szkole. Na tym poziomie nauczyciele stosują efektywne metody nauczania, programy prewencji, strategie zarządzania klasą oraz tworzą bezpieczne i wspierające środowisko. Celem jest dostarczenie wysokiej jakości edukacji dla wszystkich uczniów oraz zapobieganie trudnościom w nauce.

2. **Poziom/wymiar wybiórczy:** na tym poziomie wobec uczniów wymagających dodatkowego wsparcia podejmuje się bardziej dynamiczną interwencję. Może ona obejmować dodatkowe zajęcia w małych grupach, programy wsparcia społeczno-emocjonalnego, indywidualne konsultacje lub mentoring. Intencją jest dostosowanie wsparcia do konkretnych potrzeb uczniów i zniwelowanie trudności, zanim staną się one bardziej poważne.

3. **Poziom/wymiar intensywny:** obejmuje on najintensywniejsze i spersonalizowane wsparcie dla uczniów, którzy mają poważne trudności w nauce lub zachowaniu. Na tym poziomie uczniowie uczestniczą w indywidualnych planach edukacyjnych, sesjach terapeutycznych, korzystają z pomocy specjalistów. Celem jest zapewnienie uczniom największego możliwego wsparcia, aby przyspieszyć ich postępy i pomóc im osiągnąć sukces edukacyjny.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli



Rys. 1. Wymiary wsparcia uczniów w modelu wsparcia

Model opiera się na systematycznym monitorowaniu postępów uczniów, analizie danych i podejmowaniu decyzji na podstawie dowodów. Jest to podejście **elastyczne i dynamiczne**, umożliwiające dostosowanie wsparcia na podstawie bieżących potrzeb uczniów. Ważnym elementem tego modelu jest współpraca między nauczycielami, specjalistami ds. edukacji specjalnej, doradcami szkolnymi, rodzicami, środowiskiem lokalnym i innymi interesariuszami w celu skutecznego wdrażania wsparcia na różnych poziomach.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uwzględnia zarówno konieczność działania interwencyjnego – skupiającego się na wczesnym wykrywaniu trudności uczniów w nauce i dostarczaniu im odpowiedniego wsparcia, jak i koncentruje się na promowaniu pozytywnych zachowań i tworzeniu przyjaznego środowiska szkolnego.

Postulowany model uwzględnia łączenie zarówno interwencji edukacyjnych, jak i społeczno-behawioralnych w ramach jednego kompleksowego systemu wsparcia, a także uwzględnia aspekty społeczno-emocjonalne i rozwojowe uczniów.

Warto zauważyć, że postulowany model w praktyce może różnić się szczegółami implementacji w zależności od lokalnych kontekstów i zasobów. Istnieje potrzeba kontekstualizacji i dostosowania strategii wsparcia psychologiczno-pedagogicznego do lokalnych warunków i potrzeb szkół oraz indywidualizacji i dostosowania interwencji do potrzeb uczniów. Model ten zakłada wczesne wykrywanie i interwencję wobec trudności uczniów w nauce i zachowaniu. Kluczowym elementem modelu są metody identyfikacji uczniów wymagających wsparcia, skuteczność interwencji na różnych poziomach wsparcia oraz indywidualizacja i monitorowanie postępów uczniów.

Indywidualizacja i dostosowanie: należy podkreślić znaczenie indywidualizacji i dostosowania interwencji do unikalnych potrzeb uczniów. Nauczyciel powinien koncentrować się na opracowywaniu i doskonaleniu strategii umożliwiających personalizację wsparcia opartego na indywidualnych profilach

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

uczniów. Nie można też poprzestać na jednym rozwiązaniu, należy analizować efektywność różnych podejść i strategii interwencji dostosowanych do konkretnych trudności uczniów, ich indywidualnych potrzeb i różnic.



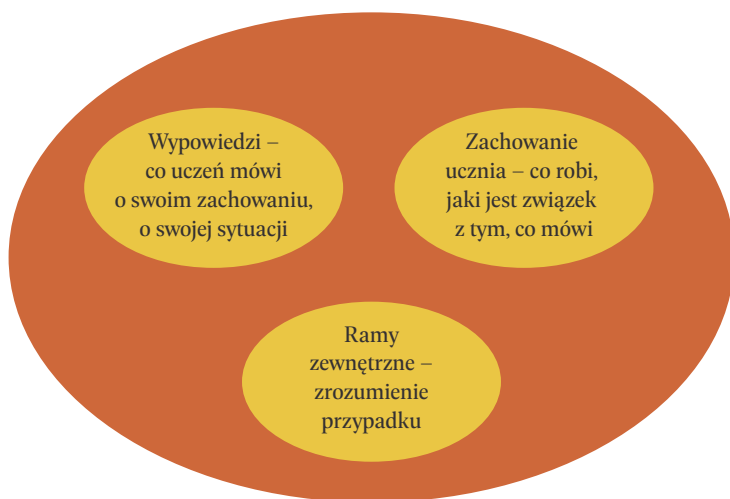
Rys. 2. Poziomy działań wspierających uczniów

Ważnym elementem modelu (pierwszy poziom) są strategie zapobiegawcze, które mają na celu tworzenie przyjaznego, wspierającego i bezpiecznego środowiska szkolnego dla wszystkich uczniów. Obejmują one wczesne interwencje, nauczanie

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

pozytywnych zachowań oraz promowanie kultury szkoły opartej na wzajemnym szacunku i uczestnictwie. Należy zwracać uwagę na efektywne zarządzanie zachowaniem uczniów, możliwe m.in. poprzez doskonalenie technik modelowania, oceny, nagradzania pozytywnego zachowania i odpowiedniego reagowania na trudne sytuacje zachowawcze. Ważnym elementem jest uczenie uczniów umiejętności społecznych i emocjonalnych, mogących przyczynić się do poprawy ich zachowania.

Postulowany model zapewnia różne poziomy interwencji dostosowane do indywidualnych potrzeb uczniów. Takie ujęcie zakłada, że niektórzy uczniowie mogą wymagać intensywniejszego wsparcia, podczas gdy inni mogą potrzebować jedynie



Rys. 3. Elementy poznania ucznia

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

ogólnego wsparcia. Istotne jest, aby rozwijać metody identyfikacji uczniów wymagających różnych poziomów wsparcia.

Wsparcie dla uczniów

Wsparcie ucznia jest jednym z najważniejszych obszarów działań wynikających z projektu „Program wsparcia psychologiczno-pedagogicznego dla uczniów i nauczycieli”. Mnogość propozycji odnoszących się do pomocy uczniom można rozdzielić na dwa podstawowe obszary: wsparcie ucznia w zakresie jego rozwoju emocjonalnego, społecznego, zadbanie o jego dobrostan oraz wsparcie ucznia w wymiarze edukacyjnym. W pierwszym obszarze wszelkie działania sprowadzają się do spotkań ze specjalistami, warsztatów czy udziału w zajęciach terapeutycznych, mających na celu budowanie właściwych relacji społecznych, uczenie pracy z emocjami czy radzenia sobie ze stresem szkolnym czy izolacją. W drugim obszarze działań, czyli edukacyjnym, uwaga skupia się na zaprojektowaniu takich rozwiązań, które wspomogą dzieci w procesie uczenia się nie tylko w murach szkolnych, ale również w nauce pozaszkolnej w domach rodzinnych.

Wśród pomocnych rozwiązań w zakresie wsparcia uczniów możemy wymienić następujące:

► **Praca z emocjami** – celem pracy ucznia z emocjami jest poznanie wpływu emocji na zachowanie, podkreślenie wagi orientacji we własnych emocjach i ich udziału

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

w procesie tworzenia relacji z samym sobą i innymi ludźmi. Dyskusje na warsztatach czy spotkaniach ze specjalistami obejmowałyby tematykę zwłaszcza trudnych emocji, starając się ukazać istotność przeżywania i wyrażania ich. Spotkania mogłyby odbywać się na godzinach wychowawczych, zajęciach pozalekcyjnych czy mieć formę warsztatów online. Takie spotkania dałyby uczniom możliwość podzielenia się swoimi spostrzeżeniami z życia codziennego i poznania sposobów komunikowania swoich potrzeb, które pomogą im w budowaniu zadowolających relacji z otaczającym światem.

► **Spotkania na temat efektywnych metod uczenia się** – celem takich spotkań byłoby poznanie zbadanych naukowo technik, dzięki którym zwiększa się efektywność przyswajania wiedzy, oraz wyposażenie uczniów w narzędzia pomagające uczyć się szybciej i bardziej efektywnie. Uczniowie mieliby okazję zapoznać się z zaletami i wadami poszczególnych technik uczenia się, proponowanymi sposobami zarządzania zadaniami w czasie oraz cechami ludzkiej pamięci, która decyduje o ilości i jakości zapamiętywanego materiału. Podczas spotkań prezentowane byłyby sposoby korzystania z technik zapamiętywania, koncentrowania uwagi oraz zarządzania swoim czasem w nauce. Uczniowie otrzymaliby przestrzeń do otwartej dyskusji o ich sposobach na naukę.

► **Zajęcia rozwijające kompetencje społeczne** – celem takich zajęć byłoby poznanie komponentów aktywnego słuchania i ich wpływu na jakość rozmowy z drugim człowiekiem

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

(uczniami, nauczycielami, rodzicami). Zajęcia poruszałyby tematy związane ze sposobami wspierania osoby w kryzysie oraz wskazywałyby, gdzie można szukać profesjonalnej pomocy psychologicznej.

► **Dyżury pedagoga/psychologa szkolnego** – możliwość konsultacji z pedagogiem lub psychologiem szkolnym dla każdego z uczniów jest jednym z podstawowych rozwiązań mających za zadanie udzielenie im wsparcia oraz zapewnienie poczucia bezpieczeństwa w szkole. Okazanie zrozumienia, rozmowa o obawach czy lękach to jedna z najważniejszych form pomocy dla uczniów.

► **Inicjatywy lokalne** – organizacja zajęć (np. tematyczne kluby młodzieżowe, koła teatralne, zajęcia z programowania), podczas których uczniowie mogą rozwijać swoje zainteresowania pozaszkolne bądź po prostu spędzać wolny czas w kreatywny sposób.

Zasady w procesie wsparcia uczniów

1. Tworzenie pozytywnego i inkluzyjnego środowiska: tworzenie środowiska szkolnego, które jest przyjazne, wspierające i bezpieczne dla wszystkich uczniów. Obejmuje promowanie kultury szkoły opartej na wzajemnym szacunku, wyrażanie oczekiwań dotyczących pozytywnego zachowania i uczenie uczniów umiejętności społecznych.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

2. Wczesne interwencje: znaczenie wczesnego rozpoznawania i interwencji wobec trudności uczniów. Dążenie do zidentyfikowania sygnałów wskazujących na potrzebę wsparcia i zapewnienie odpowiednich interwencji w celu zapobiegania narastającym problemom.

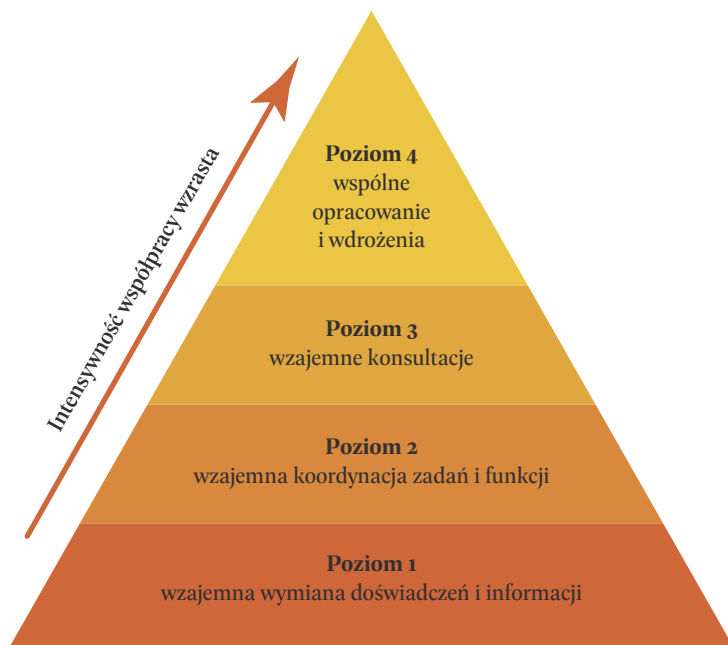
3. Nauczanie i modelowanie pozytywnego zachowania: zalecane jest systematyczne nauczanie i modelowanie pozytywnych zachowań uczniów. Poprzez uczenie i wzmacnianie oczekiwanych zachowań nauczyciele mogą pomóc uczniom rozwijać umiejętności społeczne, emocjonalne i akademickie.

4. Indywidualizacja i dostosowanie: potrzeba indywidualizacji i dostosowania interwencji do unikalnych potrzeb uczniów. Ważne jest uwzględnienie kontekstu i cech indywidualnych ucznia, aby zapewnić skuteczne wsparcie.

5. Monitorowanie postępów i interwencji: regularne monitorowanie postępów uczniów oraz ocena skuteczności interwencji. Poprzez systematyczne gromadzenie danych i analizowanie wyników nauczyciele mogą kształtować swoje podejście i strategie wsparcia w celu maksymalizacji efektów.

6. Współpraca z rodzicami i społecznością: znaczenie współpracy z rodzicami i środowiskiem lokalnym. Komunikacja i zaangażowanie rodziców, jak również współpraca z zasobami społeczności mogą wzmocnić wsparcie uczniów.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli



Rys. 4. Poziomy współpracy w modelu wsparcia

Te podejścia i praktyki mają na celu stworzenie systemu wsparcia uczniów opartego na pozytywnych interwencjach, inkluzji i indywidualizacji. Poprzez wdrażanie tych strategii nauczyciele mogą pomagać uczniom w rozwijaniu umiejętności społecznych.

Znaczenie współpracy szkoły ze środowiskiem lokalnym w kontekście wsparcia uczniów

Do najważniejszych form współpracy należą:

1. Wykorzystywanie zasobów społeczności: szkoły powinny korzystać z dostępnych zasobów społeczności w celu wzmocnienia wsparcia uczniów. Może to obejmować współpracę z organizacjami pozarządowymi, specjalistami ds. zdrowia psychicznego, instytucjami kulturalnymi, lokalnymi przedsiębiorstwami itp. Współpraca z tymi podmiotami może zapewnić dodatkowe wsparcie i możliwości rozwoju dla uczniów.

2. Budowanie partnerskich relacji: znaczenie budowania partnerskich relacji z rodzicami i opiekunami uczniów, a także innymi członkami społeczności lokalnej. Wspólna praca i komunikacja z rodzicami mogą przyczynić się do lepszego zrozumienia potrzeb uczniów i koordynacji działań pomocowych. Należy angażować społeczność lokalną poprzez otwarcie szkoły na inicjatywy związane z edukacją i rozwojem uczniów.

3. Tworzenie programów mentorskich i wolontariatu: wartość programów mentorskich i wolontariatu w ramach współpracy ze społecznością lokalną. Wprowadzenie programów mentorskich, w których dorośli stanowią źródło wsparcia i inspiracji dla uczniów, może mieć pozytywny wpływ na rozwój i motywację młodych ludzi. Również zaangażowanie wolontariuszy, wspomagających nauczycieli i uczniów w różnych dziedzinach,

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

może przyczynić się do poszerzenia oferty edukacyjnej i stanowić nieocenioną pomoc.

4. Wspólne cele i działania: określanie wspólnych celów i podejmowanie wspólnych działań ze społecznością lokalną. Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym powinna być ukierunkowana na osiąganie konkretnych rezultatów i tworzenie warunków sprzyjających sukcesowi uczniów. Przykłady działań mogą obejmować organizację warsztatów, wykładów, projektów społecznych i innych inicjatyw, które angażują społeczność lokalną w rozwój uczniów.

Wszystkie te aspekty wskazują na potrzebę aktywnej współpracy szkoły ze środowiskiem lokalnym w celu wzmocnienia szeroko rozumianego wsparcia uczniów.

Kluczowa rola partnerstwa między szkołą a środowiskiem lokalnym we wspieraniu uczniów

Najistotniejsze aspekty partnerstwa:

1. Wspólne cele i wartości: partnerstwo między szkołą a społecznością lokalną opiera się na wspólnych celach i wartościach. Zarówno szkoła, jak i społeczność lokalna powinny dążyć do osiągania sukcesu przez uczniów, tworzenia przyjaznego i bezpiecznego środowiska edukacyjnego oraz rozwijania umiejętności społecznych i emocjonalnych uczniów.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

2. Współpraca i komunikacja: efektywne partnerstwo wymaga otwartej i regularnej komunikacji między szkołą a społecznością lokalną. Obejmuje wymianę informacji, wspólne planowanie działań, regularne spotkania, a także zrozumienie i uwzględnienie różnych perspektyw i potrzeb stron partnerskich.

3. Wykorzystywanie zasobów społeczności: partnerstwo szkoły ze społecznością lokalną opiera się na wykorzystaniu dostępnych zasobów społeczności w celu wzmocnienia wsparcia uczniów. Dzięki włączeniu w działania ekspertów, instytucji, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw lokalnych można pozyskać dodatkowe wsparcie, zapewnić praktyki zawodowe i rozwijać umiejętności uczniów w różnych dziedzinach.

4. Wspólne inicjatywy i projekty: partnerstwo między szkołą a społecznością lokalną może obejmować wspólne inicjatywy i projekty, które służą rozwojowi uczniów. Mogą to być warsztaty, wykłady, programy pozalekcyjne, projekty społeczne, imprezy kulturalne i sportowe, angażujące uczniów i społeczność lokalną w rozwijanie umiejętności, zainteresowań i wartości.

5. Zintegrowane podejście do wsparcia uczniów: znaczenie zintegrowanego podejścia do wsparcia uczniów, obejmujące zarówno działania w szkole, jak i współpracę ze społecznością lokalną. Partnerstwo szkoły ze społecznością jest kluczowym elementem w tworzeniu spójnego i kompleksowego systemu wsparcia, obejmującego różne sfery życia uczniów.

Wsparcie dla nauczycieli

Codzienna aktywność nauczycieli w czasie oraz po pandemii COVID-19 nie jest wolna od kryzysów i przeciążeń związanych z wypełnianiem przez nich obowiązków. Wpływa to nie tylko na jakość ich życia, ale przede wszystkim na poziom podejmowanych przez nich działań zawodowych. Jakość czynności dydaktycznych i wychowawczych zależy od nauczycieli, jednak potrzebują oni wsparcia w wypełnianiu coraz liczniejszych obowiązków, często wykraczających poza podstawowe zadania nauczyciela. Konieczne staje się wprowadzenie systemowych zasad udzielania wsparcia nauczycielom, które oprócz szkoleń i warsztatów umożliwiających rozwój i doskonalenie kompetencji zawodowych zawierać będzie pomoc psychologiczną, indywidualne konsultacje ze specjalistami czy superwizje lekcyjne.

Wśród pomocnych rozwiązań w zakresie wsparcia nauczycieli możemy wymienić:

► **Sieć współpracy między nauczycielami** – nauczyciele mogą wymieniać się doświadczeniami, pomysłami, dobrymi praktykami. Celem takich działań jest stworzenie środowiska wspierającego i motywującego nauczycieli do innowacyjnych działań oraz umocnienie wiary grona pedagogicznego we własne możliwości. Dodatkowo dzięki rozwojowi sieci nauczycieli możliwe jest promowanie nauczycieli kreatywnych, stosujących niestandardowe metody pracy, a także przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

► **Specjalistyczne szkolenia i warsztaty** – szkolenie kadry pedagogicznej pod kątem nabywania kompetencji psychologiczno-pedagogicznych. Celem takich spotkań jest zapoznanie nauczycieli z symptomami niepokojących, samodestrukcyjnych zachowań oraz stworzenie ścieżki działania w przypadku rozpoznania takich zachowań wśród swoich uczniów.

► **Zbiór scenariuszy zajęć** – celem stworzenia takiego zbioru jest dostarczenie nauczycielom narzędzia, które będzie pomocne w przygotowaniu lekcji wychowawczych o tematyce związanej m.in. z obniżeniem nastroju wśród młodzieży, zaburzeniami psychicznymi, depresją, myślami samobójczymi, wojną czy uzależnieniami.

► **Superwizje i konsultacje** – celem takiej wizytacji powinna być diagnoza potrzeb wychowawczych i dydaktycznych związanych z pandemią oraz jej skutkami wśród uczniów. Pedagog szkolny/psycholog odgrywa podwójną rolę: jako osoba wizytująca i pomagająca na podstawie superwizji zaplanować wspólnie z nauczycielem/wychowawcą adekwatne działania dydaktyczno-wychowawcze. Każdy z nauczycieli powinien mieć możliwość indywidualnych konsultacji z psychologiem lub pedagogiem szkolnym, które wspierałyby go w budowaniu relacji nauczyciel – uczeń. Na takich konsultacjach nauczyciel mógłby się dowiedzieć, w jaki sposób udzielać wsparcia potrzebującym uczniom i ich rodzicom.

Wsparcie dla dyrektorów szkół

Oczekiwania względem wyników osiągniętych przez szkoły są coraz wyższe, przez co nieustannie wprowadzane są nowe programy i inicjatywy edukacyjne, mające przyczynić się do poprawy jakości kształcenia i rozwijać nowe koncepcje nauczania. Takie zmiany prowadzą do ingerencji nie tylko w program nauczania, ale także w zarządzanie placówką. Następstwem takich zmian jest konieczność wsparcia profesjonalizacji warsztatu pracy dyrektora. Dzięki pogłębionemu rozumieniu procesu kształcenia, stosowaniu nowych metod nauczania i oceniania czy lepszej organizacji pracy szkoły dyrektorzy poprawiają doświadczenia edukacyjne uczniów, wspierają nauczycieli i zarządzają placówkami także w sytuacjach kryzysowych, które miały miejsce w ostatnich latach.

Oto kilka pomocnych rozwiązań w zakresie wsparcia dyrektorów:

- 1. Spotkania informacyjne:** podczas takich spotkań dyrektorzy byliby informowani o planowanych zmianach w prawie i wynikających z nich konsekwencjach w zarządzaniu placówkami (odpowiednie wyprzedzenie umożliwiłoby dyrektorom spokojne wprowadzenie zmian).
- 2. Powołanie ośrodka informacji z infolinią:** celem działania takiego ośrodka byłaby możliwość uzyskania przez dyrektorów pomocy ekspertów, którzy znają specyfikę danej placówki,

a także możliwość konsultacji np. z prawnikiem i uzyskania profesjonalnej interpretacji zapisów prawa bądź narzędzi do zarządzania szkołą w sytuacjach kryzysowych.

3. Platforma dla dyrektorów: celem platformy internetowej byłoby stworzenie miejsca „spotkań” dla dyrektorów placówek, gdzie następowałaby wymiana doświadczeń, wypracowywanie narzędzi i praktycznych rozwiązań, a także zawieranie mniej formalnych kontaktów. Platforma mogłaby zawierać kilka funkcjonalności dopasowanych do potrzeb korzystających z niej dyrektorów placówek, np. zakładkę z aktualną listą obowiązujących dokumentów czy szkolenia z zakresu zamówień publicznych.

4. Szkolenia dla dyrektorów: dyrektorzy na szkoleniach otrzymywaliby narzędzia do wzmacniania koncentracji społeczności szkolnej na doskonaleniu nauczania, poznawaliby sposoby na całościowe planowanie doskonalenia zawodowego nauczycieli czy prowadzenie nadzoru pedagogicznego. Ważne byłyby także spotkania dające dyrektorom okazję do refleksji nad swoim przywództwem w szkole i doskonalenia warsztatu pracy oraz kompetencji pomocnych np. we wprowadzaniu innowacji edukacyjnych w swoich placówkach.

Wsparcie rodziców jako kluczowego czynnika w sukcesie uczniów

Zarówno dom, jak i szkoła stanowią miejsca kluczowe z punktu widzenia rozwoju dziecka. Oczywiście kwestią staje się współpraca obu środowisk, które powinny ze sobą współgrać i wspierać się wzajemnie. Na proces edukacji dzisiejszych uczniów obok szerokiego wpływu mass mediów najsilniej oddziałują dwa systemy, przenikające się i pozostające we wzajemnej relacji: szkolny i rodzinny. Każdy z tych systemów powinien mieć określoną funkcję do spełnienia i działać według ustalonych zasad. Okres pandemii COVID-19 rozmył jednak zakres działań zarówno nauczycieli, jak i rodziców, i nie są one już tak wyraziste. Niezbędne jest więc wsparcie nie tylko grupy uczniów i nauczycieli, którzy bezpośrednio uczestniczą w procesie kształcenia, ale także rodziców, którzy są pośrednimi uczestnikami tego procesu.

Wśród pomocnych rozwiązań w zakresie wsparcia rodziców możemy wymienić następujące:

► **Warsztaty z pedagogiem/psychologiem szkolnym** – takie spotkania miałyby na celu pomóc rodzicom w zrozumieniu psychologicznych aspektów rozwoju dziecka we współczesnym świecie, a przede wszystkim w środowisku szkolnym, oraz w uświadomieniu ich własnej roli w owym procesie. Warsztaty mogłyby zwiększyć świadomość rodziców w zakresie zdrowia psychicznego, a także pozwoliłyby uzyskać umiejętności rozpoznawania stanów lękowych i depresyjnych czy zachowań

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

samodestrukcyjnych. Dzięki takim działaniom szkoła mogłaby wspomagać rodziców w pełnieniu przez nich funkcji wychowawczych i opiekuńczych.

▶ **Spotkania ze specjalistami w poradniach psychologiczno-pedagogicznych** – umożliwienie rodzicom konsultacji z psychologami, psychoterapeutami, psychiatrami oraz bezpośredniego kontaktu w wyznaczonych przez poradnię dyżurach. Celem takich konsultacji byłaby diagnoza potrzeb nie tylko ucznia, ale także rodziców, co pozwoliłoby na opracowanie planu wsparcia dla rodziny i przezwyciężenia zaistniałych problemów wychowawczych przy pomocy dostępnych środków.

▶ **Spotkania ogólne w szkole** – celem takich spotkań jest włączenie rodziców w podejmowanie decyzji związanych z organizacją i pracą szkoły, a także umożliwienie przekazania informacji zwrotnych na temat np. podejmowanych przez nauczyciela działań czy sposobów komunikacji wychowawcy z rodzicami. Dzięki takim spotkaniom może nastąpić wypracowanie zasad komunikacji i wymiany informacji między poszczególnymi organami szkoły a rodzicami.

▶ **Grupa wsparcia dla rodziców (organizowana na terenie szkoły)** – umożliwienie rodzicom spotkania się we własnym gronie, aby mogli dzielić się swoimi spostrzeżeniami dotyczącymi metod pracy wychowawcy, doświadczeniami z czasu pandemii COVID-19, problemami wynikającymi z obowiązku dodatkowego wsparcia terapeutycznego czy też porozmawiać o sytuacjach bezpośrednio niezwiązanych ze szkołą, takich jak

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

przeciążenie obowiązkami zawodowymi czy po prostu zwykłe zmęczenie. Celem działania takiej grupy jest stworzenie środowiska wspierającego i motywującego rodziców.

▶ **Komunikacja** – regularna i otwarta komunikacja między szkołą a rodzicami. Dobra komunikacja pozwala na wymianę informacji o postępach ucznia, zidentyfikowanie problemów i planowanie skutecznych strategii wsparcia. Może obejmować regularne spotkania, korespondencję elektroniczną, dzielenie się informacjami o programach szkolnych i wydarzeniach.

▶ **Edukacja rodziców** – zapewnianie rodzicom dostępu do informacji i szkoleń związanych z rozwojem dzieci, zdrowiem psychicznym, technikami wychowawczymi itp. Szkoła może organizować warsztaty, wykłady lub dostarczać materiały edukacyjne, które pomogą rodzicom w lepszym zrozumieniu potrzeb i umiejętności swoich dzieci.

▶ **Partnerstwo i współpraca** – znaczenie partnerstwa między szkołą a rodzicami. Współpraca oparta na wzajemnym szacunku i wspólnych celach przyczynia się do efektywnego wsparcia uczniów. Szkoła powinna być otwarta na uwagi i sugestie rodziców, uwzględniać ich perspektywę i angażować ich w proces podejmowania decyzji dotyczących edukacji ich dzieci.

▶ **Dostarczanie zasobów** – szkoła dostarcza rodzicom zasobów, które mogą pomóc im we wspieraniu rozwoju swoich dzieci. Mogą to być broszury, poradniki, strony internetowe, zawierające informacje na temat zdrowego rozwoju, strategii wychowawczych,

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

technik radzenia sobie z trudnościami, a także dostęp do specjalistów i usług związanych z potrzebami uczniów.

▶ **Indywidualizacja i uwzględnianie różnic** – każde dziecko i rodzina są unikalne, dlatego ważne jest indywidualne podejście i uwzględnienie różnic. Szkoła powinna wykazywać wrażliwość na potrzeby poszczególnych rodziców i dostosować do nich swoje podejście, aby zapewnić skuteczne wsparcie, uwzględniając kulturowe, językowe i inne specyficzne konteksty rodziny.

▶ **Umożliwianie udziału rodziców** – umożliwianie rodzicom aktywnego udziału w życiu szkoły i podejmowaniu decyzji dotyczących edukacji, np. na spotkaniach o charakterze edukacyjnym, poruszających kwestie programowe, jak również dotyczące planów rozwoju infrastruktury szkoły itp.

Działania w modelu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego w szkole

▶ Doradztwo szkolne – szkoły mogą zatrudniać doradców szkolnych, którzy oferują wsparcie emocjonalne i edukacyjne uczniom. Doradcy szkolni mogą prowadzić indywidualne sesje terapeutyczne, udzielać porad i pomagać uczniom radzić sobie z trudnościami.

▶ Wczesne interwencje – szkoły mogą wprowadzić programy wczesnej interwencji, identyfikujące uczniów z trudnościami emocjonalnymi, społecznymi lub edukacyjnymi i dzięki

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

temu zapewnić im jak najszybsze odpowiednie wsparcie, aby przeciwdziałać nasileniu się problemów.

▶ Indywidualny plan nauczania – nauczyciele mogą opracowywać indywidualne plany nauczania dla uczniów z trudnościami, uwzględniając ich specjalne potrzeby i umiejętności. Taki plan może obejmować dostosowanie materiałów edukacyjnych, metod nauczania i oceniania.

▶ Grupy wsparcia – szkoły mogą organizować grupy wsparcia, w których uczniowie o podobnych doświadczeniach lub trudnościach mają możliwość spotkania się i dzielenia się nimi. Takie grupy mogą być prowadzone przez specjalistów psychologiczno-pedagogicznych.

▶ Współpraca z rodzicami – ważne jest zaangażowanie rodziców w proces wsparcia uczniów. Szkoły mogą organizować spotkania z rodzicami, udzielać porad dotyczących wychowania, prowadzić szkolenia dla rodziców i współpracować z nimi w celu zapewnienia spójnego wsparcia dla uczniów.

▶ Profesjonalna pomoc zewnętrzna – w niektórych przypadkach szkoły mogą współpracować z zewnętrznymi specjalistami, takimi jak psychologowie, pedagodzy, terapeuci, aby zapewnić kompleksową pomoc uczniom z trudnościami emocjonalnymi lub dotyczącymi zachowania.

▶ Środowisko przyjazne dla uczniów – szkoły mogą stworzyć środowisko promujące zdrowie psychiczne. Środowisko przyjazne uczniom to taka płaszczyzna edukacyjna, która sprzyja ich rozwojowi, zapewnia bezpieczeństwo, akceptację,

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

wsparcie emocjonalne i społeczne oraz stwarza warunki sprzyjające osiągnięciu sukcesów edukacyjnych.

Cechy środowiska przyjaznego uczniom

▶ Bezpieczeństwo fizyczne i emocjonalne: szkoła powinna być miejscem, w którym uczniowie czują się bezpieczni zarówno pod względem fizycznym, jak i emocjonalnym. Powinny być stosowane odpowiednie procedury bezpieczeństwa, a wszelkie formy przemocy, zastraszania czy dyskryminacji powinny być surowo potępiane.

▶ Wsparcie emocjonalne i społeczne: uczniowie powinni mieć dostęp do wsparcia emocjonalnego ze strony nauczycieli, pracowników szkoły oraz specjalistów psychologiczno-pedagogicznych. Powinny być tworzone struktury wsparcia, takie jak doradztwo szkolne, grupy wsparcia czy mentoring, pomagające uczniom radzić sobie z trudnościami i rozwijać umiejętności społeczne.

▶ Indywidualne podejście: szkoła powinna uwzględniać indywidualne potrzeby i umiejętności uczniów. Nauczyciele powinni wykazywać się elastycznością w dostosowywaniu metod nauczania i oceniania, tak aby każdy uczeń mógł osiągać sukcesy zgodnie ze swoim potencjałem.

▶ Aktywizujące metody nauczania: nauczyciele powinni stosować metody nauczania, które zainteresują uczniów i będą stymulować ich aktywność.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

▶ Współpraca i komunikacja: ważne jest, aby w szkole istniała dobra współpraca i komunikacja między nauczycielami, uczniami, rodzicami i innymi pracownikami szkoły. Otwarta i regularna wymiana informacji pozwala lepiej zrozumieć potrzeby uczniów i odpowiednio na nie reagować.

▶ Zachęta do samodzielności i kreatywności: szkoła powinna promować rozwój samodzielności i kreatywności uczniów. Dostarczanie różnorodnych możliwości eksploracji, eksperymentowania, rozwiązywania problemów i podejmowania własnych decyzji pozwala uczniom rozwijać umiejętności krytycznego i twórczego myślenia.

▶ Włączenie i akceptacja: środowisko szkolne powinno być otwarte, tolerancyjne i akceptujące różnorodność. Uczniowie powinni czuć się akceptowani bez względu na swoje cechy osobowe, pochodzenie etniczne, orientację seksualną czy niepełnosprawność.

Aby uczniowie czuli się bezpiecznie w szkole, nauczyciele powinni stosować się do następujących zaleceń:

1. Tworzenie atmosfery zaufania: nauczyciele powinni stworzyć atmosferę zaufania i szacunku w klasie. Ważne jest, aby uczniowie czuli, że mogą się otwarcie wypowiadać i dzielić swoimi myślami i uczuciami bez obawy przed negatywnymi konsekwencjami.

2. Edukacja w zakresie przeciwdziałania przemocy i zastraszeniu: nauczyciele powinni prowadzić regularne zajęcia edukacyjne

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

dotyczące przeciwdziałania przemocy, zastraszaniu i dyskryminacji. Powinni uczyć swoich podopiecznych rozwiązywania konfliktów, budowania pozytywnych relacji i szanowania innych.

3. Monitorowanie i reagowanie na zachowania przemocowe i dyskryminacyjne: nauczyciele powinni uważnie obserwować zachowania uczniów i natychmiast reagować na wszelkie przejawy przemocy, zastraszania lub dyskryminacji. Powinni wprowadzić procedury, które stanowczo potępiają takie zachowania i zapewniają ochronę wszystkim uczniom.

4. Promowanie pozytywnego zachowania i wzorców: nauczyciele powinni aktywnie promować pozytywne zachowania i wzorce wśród uczniów. Powinni doceniać i nagradzać uczniów za ich osiągnięcia, współpracę i empatię. W ten sposób uczniowie otrzymują pozytywne wzorce i motywację do utrzymania dobrej atmosfery w klasie.

5. Wspieranie uczniów z problemami emocjonalnymi: nauczyciele powinni być wrażliwi na sygnały wskazujące na trudności emocjonalne u uczniów. Powinni udzielać wsparcia emocjonalnego, słuchać i być dostępni dla uczniów potrzebujących pomocy w radzeniu sobie z emocjami.

6. Utrzymywanie jasnych i spójnych zasad: nauczyciele powinni wypracować jasne i spójne zasady zachowania w klasie. Powinni konsekwentnie je egzekwować, aby uczniowie mieli poczucie stabilności i przewidywalności w środowisku szkolnym.

7. Współpraca z innymi pracownikami szkoły: nauczyciele powinni aktywnie współpracować z innymi pracownikami

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

szkoły, takimi jak doradcy szkolni, dyrektorzy czy pedagodzy. Wspólnie mogą identyfikować uczniów wymagających szczególnego wsparcia i opracowywać odpowiednie strategie działania.

8. Komunikacja z rodzicami: nauczyciele powinni systematycznie wymieniać informacje z rodzicami uczniów. Współpraca nauczycieli z rodzicami jest kluczowym elementem sukcesu edukacyjnego uczniów. Oto kilka wskazówek dotyczących sposobu efektywnej współpracy nauczycieli z rodzicami:

- otwarta komunikacja: nauczyciele powinni zachować otwartą, regularną i dwukierunkową komunikację z rodzicami. Ważne jest, aby nauczyciele informowali rodziców o postępach, osiągnięciach i trudnościach uczniów, a także aby rodzice mieli możliwość dzielenia się swoimi obawami, pytaniami i uwagami;

- spotkania indywidualne: organizowanie spotkań indywidualnych z rodzicami jest ważne, aby omówić postępy, cele i potrzeby ucznia. Nauczyciele mogą udzielać rodzicom informacji zwrotnej, dzielić się strategiami wspierającymi i wspólnie opracowywać plany rozwoju ucznia;

- komunikacja elektroniczna: wykorzystywanie komunikacji elektronicznej, takiej jak e-maile, wiadomości tekstowe czy platformy internetowe, umożliwia nauczycielom szybką wymianę informacji z rodzicami. To również dogodny sposób na udostępnianie zadań, materiałów czy terminów ważnych wydarzeń;

- informowanie o programie nauczania: nauczyciele powinni dostarczać rodzicom informacji na temat programu

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

nauczania, celów edukacyjnych i oczekiwanych umiejętności uczniów. Rodzice powinni być świadomi, czego ich dzieci będą uczyć się w szkole i jak mogą wspierać ich naukę w domu;

- wspólne podejmowanie decyzji: nauczyciele powinni angażować rodziców w proces podejmowania decyzji dotyczących edukacji ich dzieci. Powinni uwzględniać perspektywę rodziców, ich wiedzę o uczniu i wspólnie szukać rozwiązań najlepiej służących interesowi ucznia;

- informowanie o trudnościach i sukcesach: nauczyciele powinni regularnie informować rodziców o wszelkich trudnościach, z jakimi spotykają się uczniowie, ale także o ich sukcesach i postępach. Wspólna świadomość tych informacji umożliwia rodzicom podjęcie działań na rzecz lepszej edukacji dzieci;

- udział rodziców w życiu szkoły: nauczyciele mogą zachęcać rodziców do uczestnictwa w wydarzeniach szkolnych, radach rodziców, wolontariacie czy do wspierania szkolnych działań. Takie zaangażowanie rodziców buduje silniejszą więź między domem a szkołą i sprzyja pozytywnemu rozwojowi ucznia.

Podejścia i strategie, które można zastosować w procesie wsparcia uczniów

1. Indywidualne podejście: warto zrozumieć, że każdy uczeń ma swoje unikalne potrzeby i styl uczenia się, dlatego istotne jest dostosowanie pomocy do indywidualnych wymagań ucznia.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

Poznaj ich mocne strony, słabe strony i preferencje uczenia się, aby móc dostosować swoje metody nauczania.

2. Tworzenie bezpiecznego i wspierającego środowiska: zapewnij uczniom atmosferę, w której czują się bezpiecznie i akceptowani. Wspieraj kulturę szacunku, tolerancji i empatii. Twórz pozytywne relacje, w których uczniowie mogą wyrażać swoje myśli, zadawać pytania i prosić o pomoc.

3. Motywowanie i angażowanie uczniów: wsparcie uczniów polega również na stymulowaniu ich motywacji i zaangażowania w naukę. Twórz interesujące i interaktywne lekcje, angażuj uczniów w dyskusje, projekty grupowe i praktyczne zadania. Doceniaj ich postępy i osiągnięcia.

4. Dostosowana pomoc edukacyjna: jeśli uczeń ma trudności w określonym obszarze, zapewnij mu dodatkową pomoc edukacyjną. Może ona obejmować indywidualne konsultacje, dodatkowe materiały, zorganizowanie lekcji wyrównawczych lub skorzystanie z zasobów edukacyjnych dostępnych w szkole.

5. Komunikacja i współpraca z rodzicami: regularna komunikacja z rodzicami jest kluczowa dla wsparcia uczniów. Informuj rodziców o postępach ich dzieci i stojących przed nimi wyzwaniach, dziel się sugestiami dotyczącymi pomocy domowej, wysłuchaj ich opinii i obaw. Współpracuj z rodzicami, aby tworzyć spójne podejście do wsparcia ucznia.

6. Współpraca z innymi specjalistami: jeśli uczeń wymaga specjalistycznego wsparcia, współpracuj z innymi specjalistami, takimi jak psychologowie szkolni, pedagodzy specjali

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

czy doradcy zawodowi. Dzięki temu można skoordynować różne formy wsparcia i świadczyć kompleksową pomoc uczniowi.

7. Rozwijaj umiejętności społeczne i emocjonalne: nie zapominaj o aspektach społecznych i emocjonalnych rozwoju ucznia. Wprowadzaj do programu nauczania zajęcia rozwijające umiejętności komunikacji, radzenia sobie ze stresem, budowania relacji i rozwiązywania konfliktów. Pamiętaj, że każdy uczeń jest unikalny, dlatego nie ma jednego, uniwersalnego modelu wsparcia.

Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym

Współpraca szkoły ze środowiskiem lokalnym jest niezwykle ważna, ponieważ tworzy silne powiązania między edukacją a społecznością, co korzystnie wpływa na rozwój uczniów. Podstawowe aspekty, które powinny być uwzględnione w takiej współpracy:

– Partnerstwo z rodzicami: szkoła powinna nawiązywać aktywną i otwartą współpracę z rodzicami. Regularne spotkania, konsultacje, informowanie o postępach i trudnościach uczniów są istotne dla budowania zaufania i wspólnego zaangażowania w proces edukacyjny.

– Współpraca z lokalnymi instytucjami i organizacjami: szkoła może współpracować z różnymi instytucjami i organizacjami w lokalnym środowisku, takimi jak biblioteki, muzea,

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

instytucje kulturalne czy otoczenie społeczno-gospodarcze. Możliwość uczestniczenia w wycieczkach, warsztatach czy programach partnerskich wzbogaca doświadczenie edukacyjne uczniów.

– Tworzenie projektów społecznych i wolontariat: szkoła może angażować uczniów w wolontariat i projekty społeczne mające na celu służenie lokalnej społeczności. Może to być np. sprzątanie parku, pomoc w schronisku dla zwierząt czy organizowanie zbiórek charytatywnych. Dzięki temu uczniowie uczą się empatii, odpowiedzialności społecznej i rozwijają umiejętności społeczne.

– Wizyty gości z lokalnej społeczności: szkoła może zapraszać gości z lokalnego środowiska, którzy podzielą się z uczniami swoją wiedzą, doświadczeniem lub pasją. Mogą to być przedstawiciele rozmaitych zawodów, lokalni artyści, naukowcy czy liderzy społeczni. Taka wymiana inspiruje uczniów i pokazuje im różnorodne możliwości rozwoju.

– Wykorzystanie zasobów lokalnych w procesie nauczania: nauczyciele mogą aktywnie wykorzystywać zasoby lokalne w swojej pracy dydaktycznej, np. sięgając po wywiady z ekspertami, badania lokalnego środowiska czy projektowanie zadań opartych na realiach lokalnych.

– Aktywność społeczna szkoły: szkoła może być aktywnym uczestnikiem życia społeczności lokalnej poprzez organizowanie wydarzeń, prezentacji, wystaw czy imprez sportowych. Działania takie integrują szkołę z lokalnym środowiskiem, budując więzi i promując pozytywny wizerunek placówki.

Sieci wsparcia uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół

Tworzenie sieci wsparcia uczniów i nauczycieli jest istotne dla zapewnienia kompleksowego wsparcia emocjonalnego, społecznego i edukacyjnego w szkole.

Sieci wsparcia uczniów

1. Doradztwo szkolne: doradcy szkolni lub psycholodzy szkolni są specjalistami, którzy oferują wsparcie emocjonalne, rozwojowe i doradcze uczniom. Pracują indywidualnie lub w grupach, pomagając uczniom radzić sobie z trudnościami emocjonalnymi, społecznymi i akademickimi.

2. Grupy wsparcia: szkoły mogą tworzyć grupy wsparcia dla uczniów, skupiające się na określonych problemach, takich jak przemoc, stres, trudności w uczeniu się czy utrzymanie zdrowych relacji. Uczniowie mają wtedy możliwość dzielenia się doświadczeniami i uczenia się od siebie nawzajem.

3. Programy mentoringowe: łączą uczniów ze starszymi uczniami, nauczycielami, wolontariuszami lub mentorami społecznymi. Mentoring zapewnia wsparcie emocjonalne, uczy radzenia sobie z problemami i budowania pozytywnych relacji.

4. Programy antydyskryminacyjne i antyprzemocowe: szkoły mogą wprowadzać programy antydyskryminacyjne i antyprzemocowe, które edukują uczniów na temat wartości

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

równości, szacunku i tolerancji. Programy te promują zdrowe relacje i pomagają zapobiegać przemocy i dyskryminacji.

Sieci wsparcia nauczycieli

1. Zespoły nauczycielskie: nauczyciele mogą tworzyć zespoły lub grupy robocze mające na celu dzielenie się wiedzą, doświadczeniem i najlepszymi praktykami. Takie grupy pozwalają na wzajemne wsparcie, mentorowanie i rozwijanie umiejętności pedagogicznych.

2. Szkolenia i warsztaty: szkoły mogą organizować szkolenia i warsztaty dla nauczycieli, które koncentrują się na rozwoju umiejętności pedagogicznych, zarządzaniu klasą, radzeniu sobie z trudnościami uczniów i dbaniu o dobre samopoczucie nauczycieli.

3. Opieka i wsparcie ze strony dyrektora szkoły: dyrektor szkoły odgrywa kluczową rolę w zapewnieniu wsparcia i opieki nauczycielom. Poza możliwością rozmowy, uczestniczeniem w rozwiązywaniu problemów i udzielaniem wskazówek wsparcie ze strony dyrektora może obejmować również umożliwienie dostępu do specjalistów, takich jak psycholog, psychiatra, doradcy szkolni czy superwizor edukacyjny.

Sieci wsparcia dyrektorów szkół

1. Dostarczanie zasobów: dyrektorzy szkół potrzebują odpowiednich zasobów, takich jak budżet, materiały dydaktyczne,

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

sprzęt techniczny itp. Wsparcie polega na zapewnieniu wystarczających zasobów niezbędnych do realizacji misji edukacyjnej.

2. Szkolenia i rozwój zawodowy: organizowanie szkoleń, warsztatów i programów rozwoju zawodowego dla dyrektorów szkół pozwala im na poszerzanie swojej wiedzy, umiejętności i kompetencji w zakresie zarządzania, przywództwa, komunikacji, budowania zespołu itp.

3. Mentoring i wsparcie zawodowe: mentoring to proces, w którym doświadczeni dyrektorzy szkół oferują wsparcie i doradztwo nowym lub mniej doświadczonym dyrektorom. Mentor może pomóc w zrozumieniu wyzwań i budowaniu pewności siebie jako dyrektora, udzielać wskazówek, dzielić się najlepszymi praktykami.

4. Współpraca i wymiana doświadczeń: tworzenie platform wymiany doświadczeń, takich jak konferencje, spotkania czy grupy dyskusyjne, gdzie dyrektorzy mogą się spotykać, dzielić doświadczeniami, omawiać problemy i wspólnie szukać rozwiązań, jest bardzo istotnym elementem wsparcia dyrektorów szkół.

5. Dostęp do ekspertów i konsultantów: zapewnienie dyrektorom szkół dostępu do ekspertów i konsultantów w różnych dziedzinach, takich jak pedagogika, zarządzanie, prawo oświatowe, może dostarczyć im cennych informacji i wsparcia w podejmowaniu decyzji i rozwiązywaniu problemów.

6. Docenianie i uznawanie osiągnięć: ważne jest docenianie i uznawanie wysiłków i osiągnięć dyrektorów szkół. Publiczna

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

aprobata dla ich pracy, nagrody czy wyrazy uznania wzmacniają motywację i poczucie wartości.

7. Zapewnienie wsparcia administracyjnego: dyrektorzy szkół potrzebują wsparcia administracyjnego w realizacji zadań takich jak zarządzanie dokumentacją, przygotowywanie raportów, kontakt z rodzicami i innymi interesariuszami. Zapewnienie wsparcia administracyjnego odciąża dyrektora i umożliwia skupienie się na głównych zadaniach.

8. Tworzenie zdrowej kultury organizacyjnej: wspieranie dyrektorów szkół w zakresie zarządzania organizacjami.

Sieci wsparcia w środowisku lokalnym

Środowisko lokalne, kapitał społeczny i tworzące się sieci odgrywają istotną rolę w zapewnianiu wsparcia społecznego, emocjonalnego i praktycznego dla jednostek i rodzin. Kapitał społeczny budowany jest na podstawie „strategii inwestycji społecznych” (określenie P. Bourdieu³). Strategia zmierzająca do wzmacniania więzi społecznych obejmuje różnorodne formy aktywności „agentów społecznych”. Można tu wymienić np.: spotkania towarzyskie, zabawy, wystawy, festyny, imprezy sportowe, różnego typu prace na rzecz społeczności lokalnej, spotkania parafialne, udział

3 Por. P. Bourdieu, L. J. D. Wacquant, *Pour une anthropologie réflexive*, Réponses, 1992.

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

w projektach itp. Tego typu aktywności z pewnością wzmacniają integrację i społeczną inkluzję uczestniczących w nich „agentów społecznych”. Jednocześnie należy podkreślić, że osoby, które nie uczestniczą w tego rodzaju aktywnościach, czują się wyobcowane, odrzucone i ich pozycja społeczna może być marginalizowana. Możemy wręcz mówić o ich społecznej ekskluzji.

Sieci wsparcia w środowisku lokalnym:

1. Organizacje non-profit: w wielu społecznościach funkcjonują organizacje non-profit, które oferują różnorodne formy pomocowe, takie jak doradztwo, grupy wsparcia, usługi prawne, pomoc materialna czy wsparcie dla rodzin. Przykładem są organizacje charytatywne, fundacje społeczne, centra społeczne itp.

2. Poradnie zdrowia i opieki społecznej: poradnie zdrowia i opieki społecznej często oferują szeroki zakres usług wsparcia, takich jak poradnictwo psychologiczne, terapia rodzinna, wsparcie dla osób starszych i niepełnosprawnych, pomoc dla osób bezdomnych czy programy profilaktyczne.

3. Organizacje społeczne i lokalne grupy wsparcia: w społecznościach istnieje wiele organizacji społecznych i lokalnych grup wsparcia skupiających się na konkretnych potrzebach społecznych. Są to grupy dla osób cierpiących na konkretne choroby, grupy dla ofiar przemocy, organizacje ekologiczne, grupy samopomocowe itp.

4. Służby zdrowia i psychologiczne: środowisko lokalne zazwyczaj posiada różne służby zdrowia i psychologiczne, takie

Model wsparcia psychologiczno-pedagogicznego uczniów i nauczycieli

jak przychodnie, gabinety lekarskie, ośrodki terapeutyczne itp. Oferują one wsparcie w zakresie diagnostyki, leczenia, terapii i poradnictwa.

5. Szkoły i placówki edukacyjne: szkoły są ważnym miejscem wsparcia dla uczniów i ich rodzin. Nauczyciele, doradcy szkolni i psycholodzy szkolni oferują wsparcie emocjonalne, pedagogiczne i doradcze. Szkoły realizują także programy edukacyjne i społeczne, które mogą wspomagać rozwój uczniów i rodzin.

6. Władze lokalne i rządowe: władze lokalne i rządowe często angażują się w tworzenie programów wsparcia dla społeczności lokalnych. Mogą to być programy z zakresu opieki społecznej, bezpieczeństwa, edukacji, zdrowia czy zatrudnienia. Władze lokalne posiadają informacje o dostępnych zasobach i usługach wsparcia.

7. Kościoły i organizacje religijne: kościoły i organizacje religijne często oferują wsparcie społeczne i emocjonalne dla swoich członków i społeczności lokalnych. Mogą to być grupy podejmujące akcje charytatywne czy bezpłatne aktywności rekreacyjno-kulturowe, modlitewne, doradztwo.

Zakończenie

Postulowany model ma charakter wszechstronny. Obejmuje wsparcie uczniów (trzy poziomy), nauczycieli, dyrektorów szkół i rodziców. Kluczową rolę we wspieraniu dzieci i młodzieży w trudnych sytuacjach odgrywają nauczyciele. Modelują oni zachowania uczniów w szkole, rozpoczynając od strategii przestrzegania procedur i reguł obowiązujących w szkole, poprzez radzenie sobie z własną emocjonalnością, po skuteczne działania zmniejszające ryzyko różnych trudnych zachowań u uczniów. Pomoc uczniom jest nierozdzielnie związana z systematycznym wsparciem nauczycieli zarówno w obszarze metodycznym, psychologicznym, finansowym, jak i w zakresie wzmacniania ich dobrostanu psychicznego. Nauczyciele muszą mieć możliwość nauczania się, jak reagować w różnych sytuacjach. Należy podkreślić, że nauczyciele są chętni do pracy i współdziałania, jednak potrzebują wsparcia. Jest to grupa osób, dla których dobro dziecka jest największą wartością, ale często w obliczu pojawiających się problemów zostają pozostawieni sami sobie. Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra z 2017 roku każdy nauczyciel

Zakończenie

jest zobowiązany do udzielania wsparcia podczas bieżącej pracy z uczniem. Należy już w trakcie studiów przygotowywać studentów do tego typu aktywności, ponieważ zbyt często zdarza się, że nie potrafią sprostać temu zadaniu, gdyż są „przedmiotowcami”. Należy uświadamiać przyszłym nauczycielom, że nie trzeba być psychologiem, by zauważyć, że coś niepokojącego dzieje się z drugim człowiekiem. Czasami wystarczy okazanie zainteresowania, by dziecko czy dorosły się otworzyli, a wtedy zdecydowanie łatwiej znaleźć rozwiązanie i zaoferować odpowiednią pomoc. Wskazane byłoby umożliwienie nauczycielom korzystania z superwizji, tak aby mogli przedyskutować najtrudniejsze do rozwiązania problemy ze specjalistą. Nauczyciele powinni mieć dostęp do szerokiej oferty szkoleń, z której w każdej chwili mogliby skorzystać. Koordynatorzy Wsparcia uczestniczący w realizacji Programu wskazywali, że nauczyciele potrzebują głównie szkoleń w zakresie umiejętności komunikacyjnych, zarządzania własnymi emocjami, umiejętności rozwijania potencjału ucznia, skutecznych metod pracy z uczniem z deficytami i zaburzeniami rozwojowymi, umiejętności prowadzenia rozmowy z rodzicami.

Istotne jest integrowanie działań wszystkich nauczycieli, pedagogów i psychologów pracujących w danej szkole. Wspólna praca, rozmowa o trudnościach dziecka, jego barierach i ograniczeniach oraz mocnych stronach, podejmowana przez wszystkich nauczycieli pracujących z dzieckiem, pozwala znaleźć optymalne rozwiązania, które będą stosowali konsekwentnie wszyscy nauczyciele.

Zakończenie

Działania podejmowane w szkole muszą być kontynuowane, uzupełniane/dopełniane w środowisku rodzinnym i lokalnym. Model zakłada, że zaangażowanie i wsparcie rodziców są kluczowe dla sukcesu uczniów. Wskazana jest regularna komunikacja z rodzicami, obejmująca m.in. udzielanie informacji o postępach i trudnościach ucznia, organizację spotkań rodziców i nauczycieli, szkolenia dla rodziców oraz udzielanie porad w zakresie pomocy domowej i wspierania rozwoju dziecka. Istotnym ogniwem jest dyrektor szkoły – w propozycjach działań wskazano na potrzebę wsparcia dyrektorów.

Nie do przecenienia we wskazanym modelu jest rola środowiska lokalnego w procesie wsparcia zarówno uczniów, nauczycieli, dyrektorów szkół, jak i rodziców. Potrzebni są więc liderzy edukacyjni funkcjonujący w środowisku lokalnym, znający jego potencjał, integrujący poszczególne podmioty i podejmujący różne inicjatywy. Praktyczne działania, wspólne spędzanie wolnego czasu, wymiana doświadczeń to najlepsza forma terapii, integracji, poznania siebie i innych. Podstawą wszelkich działań powinno być budowanie relacji i rozwijanie uważności na drugiego człowieka. Nie jest możliwe opracowanie ścisłych, jednolitych wytycznych w zakresie pomocy drugiemu człowiekowi. Istotne jest, aby go zauważać, starać się poznać jego odczucia i potrzeby. Nie narzucać swojego stanowiska, lecz cierpliwie poczekać, posłuchać i wychwycić perspektywę innych – uczniów, ale także nauczycieli, dyrektorów i rodziców.



Ministerstwo
Edukacji i Nauki



Wydawnictwo Naukowe
Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

ISBN 978-83-8281-288-6